

Evropská unie jako globální a regionální bezpečnostní aktér - cíle a perspektivy

10. listopadu 2006

Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR

doc. PhDr. Jan Eichler, CSc.

FMV VŠE

Struktura prezentace

- 1. Úloha EU v době OIF**
- 2. ESS - platforma pro globálního aktéra**
- 3. Důsledky zamítnutí Evropské ústavy**
- 4. EU jako regionální aktér v Libanonu**
- 5. Hlavní úkoly na cestě k úloze globálního aktéra**

1.

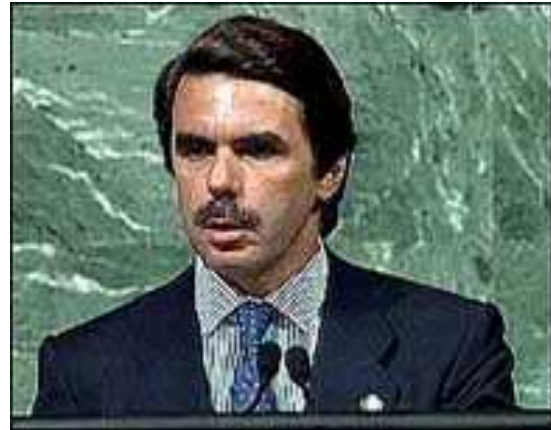
Úloha EU v době OIF

(dopad na bezpečnostně- politickou kohezi)

4 druhy evropských reakcí na OIF

- 1. skupina: plná politická i vojenská podpora (VB, Španělsko, Polsko)**
- 2. skupina: plná politická podpora, vyslání bojové jednotky až po 1.5. 2003 (Nizozemí)**
- 3. skupina: politická podpora, ale bez jakékoliv přímé vojenské účasti na bojových akcích, jednotky týlového či humanitárního charakteru (Itálie, Portugalsko)**
- 4. skupina: politický nesouhlas spojený s odmítnutím jakékoliv vojenské účasti (Francie, Německo)**

1. skupina zemí EU

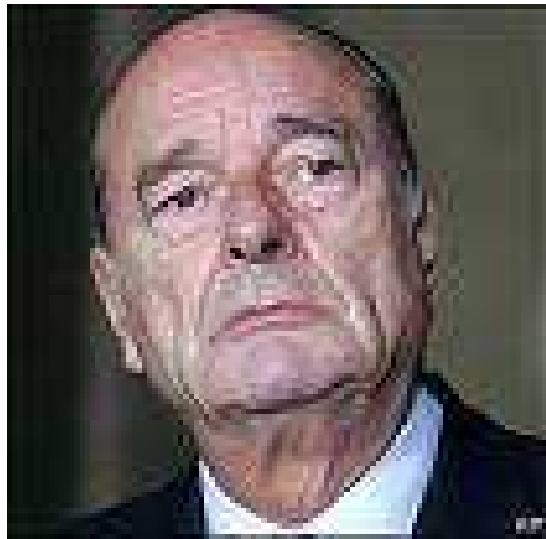
2. skupina zemí EU

3. skupina zemí EU

4. skupina zemí EU

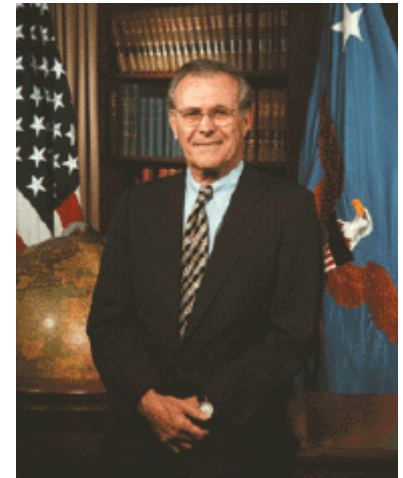

Dezinterpretace postoje SRN

- nešlo jen o předvolební kalkul G. Schroder
- Transatlantic Trends 2004
- v SRN: pouze 4 % „jestřábů“, 35 % pragmatiků a 52 % „holubic“ a 9 % izolacionistů
- SRN : nejvíce „holubic“ v celé záp.Evropě, bez ohledu na vládu a její záměry!

Důsledky hodnocení irácké hrozby

- **D. Rumsfeld** : Francie, SRN, Belgie a Lucembursko = **banda čtyř**
- Švédsko, Finsko a Rakousko - země s dlouhou tradicí vysílání vojáků do misí OSN
- **od bandy čtyř k sedmi statečným**
- je otázka, jak by to vypadalo v případě další podobné akce

Základní poučení

- v době OIF si EU nepočínala jako globální aktér, byla rozštěpena
- její rozhodování a chování i nadále bude především reaktivní
- v případě dalších krizových situací nelze vyloučit opakování štěpných procesů
- nejvážnější úskalí: vojenské údery bez mandátu RB OSN

2.

ESS -

platforma globálního aktéra

ESS

**“Bezpečná Evropa v lepším světě.
Evropská bezpečnostní strategie”**

Základní ctížádost ESS

- **posun od mocnosti čistě ekonomického rozměru**
- **k velmoci politického i bezpečnostního charakteru**
- **je to platforma pro přeměnu EU na aktéra globálního charakteru**

Analytická rovina

- nové hrozby a nové bezpečnostní prostředí - terorismus = hrozba strategické povahy
- proliferace ZHN = nejzávažnější hrozba mezinárodního míru a bezpečnosti
- zhroucené státy - základní příčinou je špatné vládnutí

Přístup EU k dnešním hrozbám - odlišnost od USA

- žádná z nich není hrozbou čistě vojenského charakteru
- žádné z nich nelze čelit jenom vojenskými nástroji
- každá z nich naopak vyžaduje kombinaci různých nástrojů

Programová rovina

- 2. kapitola: Strategické cíle EU
- 1. cíl EU = rozšiřování zóny bezpečnosti kolem Evropy
- 2. strategický cíl = vyřešení arabsko-izraelského konfliktu
- 3. strategický cíl = posílení mezinárodního řádu v rámci stávajícího globalizovaného světa

Sedm směrů preventivního působení EU proti terorismu

- mezinárodní spolupráce
- kontrola finančních zdrojů
- prevence teroristických úderů
- bezpečnost mezinárodní dopravy
- zvládání důsledků případných úderů
- boj proti náboru do teroristických organizací
- preventivní působení ve třetích zemích, z nichž se mohou rekrutovat případní teroristé

EU jako velmoc svého druhu

- EU: nese díl americkou ideologii rogue states a osy zla, ani její posedlost vojenskými technologiemi jakožto odpovědí na nové hrozby (Javier Solana)
- ESS
 - není doktrínou vojenské intervence
 - nezaměřuje se na Regime Change Policy

Vyváženost hard power a soft power

- **Hard power :**
 - **zdokonalování vojenských schopností,**
 - **zvyšování počtu vojáků EU v zahraničních misích**
- **Soft power :**
 - **šíření stability na východ a na jih od hranic EU**
 - **rozvojová pomoc**
 - **pomoc uprchlíkům**

Vnitroatlantický dialog

- **Bushova administrativa** : Evropa je neschopná a příliš hédonistická
- **N. Gnesotto** : je dnešní svět složitější (EU) nebo nebezpečnější (USA)?
- **Stanley Hoffmann** : od odstrašování k vojenským operacím a k unilateralismu

Vztah EU k USA

- EU není protiváha, nýbrž strategický spojenec
- má stejné priority, ale odlišné způsoby pro jejich dosahování
- cooperative and not competitive relations

USA - Vnitroamerická debata

- Ideologizace boje proti terorismu "bud' jste s námi, nebo s nimi"
- Z. Brzezinski "teologizace hrozby terorismu"
- F. Fukuyama, S. Huntington, Stanley Hoffmann - ti všichni a mnozí další, hlavně pod vlivem Iráku, volají po zásadní změně bezpečnostní strategie USA.

3.

**Důsledky zamítnutí
Evropské ústavy**

Institucionální rovina

- **EU nemá svého MZV se statutem Vice - Prezidenta Komise (návrh Evropské ústavy)**
- **zdokonalování vojenských kapacit probíhá především na národní úrovni, ne na úrovni EU, jak navrhovala Evropská ústava**
- **chybí koordinace z postu MZV EU, který by měl jasné pravomoci**

Rozhodovací rovina

- základem je rozhodování jednotlivých států
- akce EU závisí především na jejich ochotě a prostředcích
- zatím převažuje i vliv národních forem vedení bojové činnosti

Rovina společného postupu

- EU zatím nemá společný postup při zvyšování kritérií vojenských kapacit
- EU se zatím neshodla na vynutitelnosti závazků čl. států v př. náročných misí
- tím se omezuje prostor trvalé strukturované spolupráce v rámci EU

4.

**EU jako regionální
aktér v době Libanonu**

Příčiny války v létě 2006

- **Libanon si nedokázal poradit s teroristickou organizací HAMAS**
- **z Libanonu byly odpalovány rakety na převážně civilní cíle v Izraeli**
- **„mladá libanonská demokracie dostávala těžké údery od izraelských pilotů v amerických letadlech“ (Boston Globe)**

Odmítavý vztah EU k islamistickému terorismu

- **EU i její členské státy jednoznačně odsuzují teroristické útoky proti Izraeli**
- **zvláště tvrdě odsuzují sebevražedné útoky, které způsobují nejtěžší ztráty**
- **shodují se, že je nelze ničím ospravedlnit**

Evropské výhrady vůči IDF

- od targeted killings k plošnému zabíjení
- prvky teroristické úskočnosti (Ch. Bertram, SRN)
- komunikační strategie:
 - nátlak na palestinské vůdce
 - zstrašování civil. obyvatelstva

UNIFIL/ FINUL

- při samotných bojích měl vážné problémy při komunikaci s Izraelem
- 6 mrtvých a 13 raněných
- jeho posílení evropskými vojáky bylo reakcí na „červencovou válku“ v Libanonu

Politická rovina

- EU nebyla pasivní, ale ani rozštěpena jako v případě OIF
- zasedání Rady ministrů EU (25) :
- vyjádření plné podpory gen. taj. OSN a rezoluci 1701
- je to zásah regionální, ale s celosvětovým dopadem

Vojenská rovina

- postupné posílení ze dvou až na 15. 000 vojáků
- 6. 000 vojáků z EU
- největší příspěvek : Itálie, Francie a SRN - státy bez podílu na bojových akcích OIF
- krátké období francouzského váhání
- SRN - akce historického významu - ano bezpečnosti Izraele, ne pašování zbraní

Základní poučení z Libanonu

- krize ani tzv. periferní války nejsou pro kohezi EU velkým problémem, je to pozitivní výzva
- klíčový je mandát RB OSN a multilaterální charakter zásahu
- NATO zůstává základem jejich kol. obrany“
(návrh textu Evropské ústavy)

5.

**Hlavní úkoly na cestě
k úloze globálního aktéra**

Dosavadní operace EU

- Prozatím to byly akce regionálního významu :
- Artemis 2003 - Kongo, 2.500 vojáků
- Concordia 2003 - FYROM, 450 vojáků
- obě měly mandát RB OSN, obě skončily velice úspěšně

Scénáře působení EU jako globálního aktéra

- 1. 1. Rozsáhlá operace na podporu míru**
- 2. 2. Humanitární intervence vysoké intenzity**
- 3. 3. Regionální válka (strateg. zájmy EU)**
- 4. 4. Zásah proti úderu za použití ZHN**
- 5. 5. Obrana vlastního území**

Největší slabiny - politické

- **25 rozhoduje o akcích, do nichž nejdou všechny členské země**
- **sjednocování národních zájmů v rámci SZBP EU**
- **vytváření SZBP tak, aby zohlednila rozdíly mezi členskými státy**

Rozpočtový gap

Nejen nedostatky v hard security...

- US: **2,8%**, země EU: pouze **1,41%**
- výdaje na hlavu **1 029** ku **323 euro**

... ale i pozitiva v soft security

- EU hlavní část nákladů na **peace – keeping** na Balkáně
- **40%** rozpočtu OSN na peace keeping ve světě
- na **rozvojovou pomoc**: třikrát více než USA

Největší slabiny - vojenské

Nedostatek:

- letadlových lodí**
- dopravních letounů**
- útočných vrtulníků**
- JDAM**
- speciálních sil**
- logistiky**

Scénáře a skutečnost

- **EU má na scénář č. 1 - př-: Libanon**
- **do určité míry i na scénáře č. 2 a 3**
- **zatím není schopna naplnit scénáře č. 4 a 5.**

Hard security - hlavní výzvy

- **Překonávat vojensko-technický gap**
- **nejmodernější zbraňové systémy**
- **překonat ekonomický gap**
- **navyšovat výdaje na hlavu: 1055 : 320 Euro**
- **zvyšovat počet evropských vojáků mimo oblast NATO (2 % z celkového počtu 2 milionů)**

Soft security - hlavní výzvy

- **od národních BP ke skutečně celoevropské BS**
- **zdokonalit systém vnitřního fungování**

Strategická kultura EU

Nicole Gnesotto - ISS EU:

zatím stále jsou rezervy v oblasti :

- **společného myšlení**
- **kompatibilních reakcí**
- **koherentních analýz**

Celkové shrnutí

- **EU má potenciál, aby se postupně stala aktérem globálního významu**
- **její přístupy k mezinárodní bezpečnosti jsou již dnes velmi přínosné**
- **bude to ale běh na velmi dlouhou trať**

Partnerství EU - USA

- **EU potřebuje USA**
- **USA: 50% celosvětových výdajů na zbrojení**
- **mají nejsilnější a nejvyspělejší armádu světa**
- **USA potřebují EU :**
- **EU má „multifaced approaches“**
- **dlouhodobé pozemní operace s vysokými rizik**

Děkuji za pozornost

eichler@iir.cz